Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys
Lainsäädäntöneuvos Juha Jokinen **16.5.2022**

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta valiokunta

U 35/2022 vp

Yleistä. Kestävää kehitystä, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja ympäristönsuojelua koskevat tavoitteet ovat tärkeitä, ja niiden toteutumista on perusteltua edistää. Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota eräisiin vahingonkorvausta ja yhtiön hallinnointia koskeviin ehdotuksiin.

Vahingonkorvaus. Vahingonkorvausta koskevien säännösten (22 artikla) osalta ehdotus poikkeaa monella tapaa Suomen vahingonkorvausjärjestelmän keskeisistä periaatteista ja vakiintuneemmista erityislainsäädäntöön perustuvista järjestelmistä, kuten ympäristövahinkojen korvaamista koskevasta EU-sääntelystä. Valtioneuvoston kannan mukaisesti säännösten soveltamisala vaatii täsmentämistä muun muassa tiettyjen epäjohdonmukaisuuksien sekä tulkinnanvaraisten kirjausten osalta. Näihin voi liittyä asiallisesti vaikeita tai poliittisesti herkkiä kysymyksiä.

Esimerkiksi direktiiviehdotuksen soveltamisalaan suoraan tai välillisesti kuuluvat yritykset voivat olla arvoketjun osassa varsin erilaisessa asemassa. Niiden voi myös olla käytännössä vaikea ennakoida tai varautua koti- tai toimintavaltiossa vallitseviin poliittisiin, taloudellisiin tai toiminnallisiin olosuhteisiin taikka niiden muutoksiin. Kuitenkin direktiiviehdotuksessa mahdollistetaan kanteiden nostaminen soveltamisalaan kuuluvia yrityksiä kohtaan, jos niiden katsotaan rikkoneen

direktiiviehdotuksen tulkinnanvaraisia säännöksiä, mutta esimerkiksi yritysten tai muiden tahojen keskinäisestä vahingonkorvausvastuun jakautumisesta ei säädetä direktiiviehdotuksessa (vrt. poliittisen johdon olennainen myötävaikutus ihmisoikeus- tai ympäristövahinkoihin). Lisäksi esimerkiksi näyttötaakkaan liittyvät seikat jäävät jäsenvaltioiden säädettäviksi (direktiiviehdotuksen johdanto-osan perustelukappale 58). Näin ollen sovellettavat säännökset ja mahdollisten vahingonkorvausoikeudenkäyntien lopputulokset voivat erota merkittävästi toisistaan eri jäsenvaltioissa. Näihin käytännön soveltamistilanteisiin ja niiden oikeudelliseen arviointiin voi liittyä olennaisesti erilaisia näkemyksiä eri jäsenvaltioissa, mikä saattaa viivyttää neuvotteluita. Siksi valtioneuvoston kannan mukaisesti Suomi voi kannattaa vahingonkorvausta koskevien säännösten käsittelyn eriyttämistä direktiivin käsittelyn aikana ja sellaisessa tilanteessa, että tämä mahdollistaa riittävän enemmistön saavuttamisen direktiivin keskeisten säännösten osalta.

Yhtiöiden kestävä hallinnointi. Kriittinen suhtautuminen ehdotettuihin johdon huolellisuusvelvollisuuksia koskeviin säännöksiin on perusteltua. Johdon huolellisuusvelvollisuudet on eri EU-jäsenvaltioissa säädetty tai määritetty eri tavoilla, eikä asiasta ei ole aikaisemmista yrityksistä huolimatta säädetty EU-tasolla.

Suomessa vastuu yhtiön toimintaa koskevan lainsäädännön ja yhtiön sitoumusten huomioon ottamisesta kuuluu jo osakeyhtiölaissa säädetyn johdon huolellisuusvelvollisuuden piiriin, mutta direktiiviehdotuksen vain tiettyjä sidosryhmiä painottava säännös on omiaan johtamaan tältä osin tulkinnallisiin epäselvyyksiin. Suomessa yhtiölainsäädännön mukaisessa maksunsaantijärjestyksessä osakkeenomistajat ovat viimesijaisia ja heillä on myös suurin intressi valvoa yhtiön johdon toimintaa, ja elinkeinotoiminnan edellytyksistä säädetään erityislainsäädännössä ml. työlainsäädäntö. Siten Suomessa johdon on järjestettävä yhtiön toiminta niin, että yhtiöiden on täytettävä lakeihin, sopimuksiin ja muihin sitoumuksiin perustuvat velvoitteet yhtiön eri sidosryhmiä kohtaan. Näistä eri syistä direktiiviehdotuksen johdon huolellisuusvelvollisuutta koskevilla säännöksillä ei siten arvioida olevan oikeudellista lisäarvoa.

Muut direktiiviehdotuksen säännökset. Muilta osin direktiiviehdotuksen toimenpiteillä on lähinnä välillinen vaikutus oikeusministeriön toimialan asiakysymyksiin.

Mahdollisten muutosehdotusten osalta huomioon otettavaa. Yleisesti ottaen esimerkiksi direktiiviehdotuksen soveltamisalan tai velvollisuuksien laajentamista harkittaessa on arvioitava tarkoin myös vaikutuksia erilaisten suomalaisten (pk-)yritysten hallintoon, palkitsemiseen, vahingonkorvausvastuuseen sekä liiketoiminnan edellytyksiin.

Lainsäädäntöneuvos Juha Jokinen